

Eğitim Kurumlarında Hijyen
Ŗartlarının GeliŖtirilmesi ve
Salgın Hastalıklar
Kapsamında Alınacak
Önlemler

Kılavuzun İçeriği

- ▶ Bu kılavuz, pandemi sebebiyle oluşan yeni dönemde, eğitim kurumlarımıza rehberlik edecek ve kurumların hijyen ve enfeksiyon hususlarında kurumsal sorumluluklarını yerine getirmeleri konusunda onlara yol gösterecektir.
- ▶ Eğitim hizmetlerinin standart kazanabilmesi için, ülkemizin kalite kontrol alanında marka kuruluşu olan Türk Standartları Enstitüsü (TSE) ile iş birliği yapılarak sürecin şeffaf bir şekilde yönetilmesi hedeflenmiştir.
- ▶ Kurumlarımızın hijyen şartlarının geliştirilmesi ve enfeksiyon risklerine karşı tedbirlerin zamanında alınması için kılavuzda belirtilen hususlara harfiyen uyulması gerekmektedir.
- ▶ Belge alan eğitim kurumlarının kalite standartlarını sürdürmeleri için kurumlar takip sistemi aracılığıyla izlenmeye devam edilecektir.
- ▶ (Bakanlığımız Merkez İşyeri Sağlık Güvenlik Birimi ve Türk Standartları Enstitüsü)

Kılavuzun İçeriği

- ▶ Toplu yaşam alanları, özellikle çocuk sağlığı açısından okullar, kreşler ve öğrenci yurtları, bunun yanında toplu kullanılan spor salonları, yüzme havuzları vb. bulaşıcı hastalıkların yayılımı bakımından yüksek riske sahip yerler olduğundan hijyen ve sanitasyonun uygulamalarının bu gibi yaşam alanlarında yönetilmesi gerekmektedir.
- ▶ Kılavuz, eğitim kurumlarında esas olarak; «**hijyen ve sanitasyon kaynaklı salgın hastalıklara yönelik, öğrencileri, öğretmenleri, diğer çalışanları ve ilgili bütün tarafları korumaya ve korunmaya yönelik hijyen uygulamalarını, bulaşın önlenmesini ve kontrol tavsiyelerini**» içermektedir.
- ▶ Okullar, yurtlar ve kreşlerde, hijyen ve sanitasyon uygulamalarının sürdürülebilir kılındığı sürece sağlıklı ortamın oluşturulması ve korunması mümkündür.
- ▶ Birleşmiş Milletler , yetersiz temizlik yüzünden her yıl 1,5 milyon çocuğun hayatını kaybettiğini tahmin etmektedir. Bu, her 20 saniyede 1, her saatte 171, her gün 4.100 engellenebilir ölüm anlamına gelmektedir.

Salgın Türleri

- ▶ **Sporadi:** Bir enfeksiyon hastalığının değişik bölgelerde tek tük olgular halinde görülmesi (Kuduz)
- ▶ **Endemi:** Bir enfeksiyon hastalığının belirli bir ülke ya da bölgede iklim ve coğrafi koşullara bağlı olarak devamlı görülmesi (Sıtma, Şark çıbanı)
- ▶ **Epidemi:** Sporadik ya da endemik olarak bulunan bir hastalığın, uygun koşullarda hızla yayılarak salgın biçimine dönüşmesi (Bağırsak hastalığı, Grip, Tifo)
- ▶ **Pandemi:** Bir enfeksiyon hastalığının hızla yayılarak ülke ya da kıtalar arasında salgın yapması (Kuş gribi, SARS, HIV/AIDS, COVID-19)

Enfeksiyon Hastalıklarının Bulaşma Yolları ve Bu Yollarla Bulaşan Hastalıklar

- ▶ **Solunum Yolu** : Bu yolla giriş, hasta veya taşıyıcılarla direkt temas veya enfekte damlacıklarının solunan havaya karışması sonucu oluşabilir. (kızamık, kızamıkçık, tüberküloz, grip gibi.)
- ▶ **Sindirim Yolu** : Bu yolla bulaş besinler, içecekler (su, süt vb.), kontamine eller, tırnaklar aracılığı ile olur. (tifo, paratifo, kolera, basilli dizanteri, şarbon, şap hastalığı, brusella gibi)
- ▶ **Temas Yolu** : Bazı enfeksiyon etkenleri de temas yolu ile bulaşır. (Uyuz, kuduz, Şarbon, lupus, mantar gibi)
- ▶ **Vektörler (Aracı) Yoluyla Bulaşma** : Bazı enfeksiyon etkenleri araçlar vasıtasıyla bulaşır. (pireler, keneler, bitler, enjektörler, iğneler, cerrahi aletler, serum gibi)

Korunma ve Kontrol Önlemleri

Hazırlık

Hijyen ve Sanitasyon kaynaklı salgın hastalıkların bulaşını önlemek için kontrol hiyerarjisi olarak kabul edilen bir dizi enfeksiyon önleme ve kontrol işlemleri gerektirir.

- ▶ **İdari kontroller:** kurumsal düzeyde kullanılan (tüm ekipmanların, donanımların, materyallerin v.s.) enfeksiyonun önlenmesine yardımcı olmak ve enfeksiyonun bulaşmasını kontrol etmek ve sınırlamak için uygulanır.
- ▶ **Etkili ve yeterli havalandırma :** Enfeksiyona maruz kalma riskini azaltır.
- ▶ **İşveren/yöneticiler :** Maruz kalmanın önlenemediği tehlikelere yönelik riski yeterince kontrol etmek için ilgili mevzuata bağlı yükümlülüklere uymak zorunda olmakla beraber personelini, öğrencilerini ve ziyaretçilerini korumalıdır.

Hazırlık

- ▶ Çalışanlar ve diğer kişiler de kuruluş tarafından belirlenen kurallara uymak, kontrol önlemlerini tam ve doğru bir şekilde uygulamakla yükümlüdür.
- ▶ Kuruluş, salgınlara yönelik, tüm fiziki alanları ve ilgili tüm tarafları kapsayan risk değerlendirmesi yapmalı ve yapılan bu risk değerlendirmesi sonuçlarına göre Hijyen, Enfeksiyon Önleme ve Kontrol için Eylem Plan(lar)ı hazırlamalı ve uygulamalıdır.
- ▶ Kuruluş, Hijyen, Enfeksiyon Önleme ve Kontrol için Eylem Planı (ları) kapsamında uygulayacağı kontrol önlemleri hiyerarşisini oluşturmalıdır.

Kuruluş aşağıdaki hususlar dahil olmak üzere gerekli olan iç ve dış iletişimleri planlamalı, belirlemelidir

- ▶ Ne ile ilgili iletişim kuracağını,
- ▶ Ne zaman iletişim kuracağını,
- ▶ Kiminle iletişim kuracağını,
- ▶ Nasıl iletişim kuracağını,
- ▶ Kimin iletişim kuracağını.

İletişim planları en az acil iletişim numaralarını, yönetici personel acil durum iletişim bilgilerini de içerecek şekilde belirlenmelidir.

Hijyen, enfeksiyondan korunma ve kontrolünün oluşturulması için

- ▶ **Kuruluş**; uygulama ve sürekliliğin sağlanabilmesi için ihtiyaç duyulan kaynakları tespit ve temin etmelidir.
- ▶ **Kuruluş**; etkili şekilde uygulama ve proseslerin işletilebilmesi ve kontrolü için sorumlu olacak kişi/kişileri belirlemeli ve görevlendirmelidir.
- ▶ **Kuruluş**; acil durumlarda başa çıkmak için görevde hazır, eğitilmiş en az 1 kişi belirlenmesi gerekmektedir.
- ▶ **Kuruluş tarafından**; öğrencilerden sorumlu kişilerin veya ebeveynlerin herhangi bir salgın hastalık şüphesi durumunda öğrenciyi okula göndermeyerek yönetime bilgi vermesi sağlanmalıdır.
- ▶ **Kuruluş içerisinde** ;salgın hastalık belirtisi gösteren personel/öğrencinin sağlık kuruluşuna sevkine ilgili bir metot belirlenmesi ve uygulanması güvence altına alınmalıdır.

Standart Enfeksiyon Kontrol Önlemleri (SEKÖ)

SEKÖ, bulaşıcı ajanların hem bilinen hem de bilinmeyen kaynaklardan bulaşma riskini azaltmak için gerekli olan temel enfeksiyon önleme ve kontrol önlemleridir.

SEKÖ tüm personel tarafından dikkatle uygulanmalıdır. Bu önlemler genellikle:

- ▶ El hijyeni uygulamalarının yaygınlaştırılması,
- ▶ Kuruluş içinde hijyen ve sanitasyon kaynaklı salgın hastalık/lar için alınmış tedbirlere uygun hareket edilmesi,
- ▶ Fiziki mesafenin korunması,
- ▶ Uygun KKD lerin kullanılması,
- ▶ Solunum hijyeni öksürük/hapşırık kurallarına uyulmasını içerir.

Bulaş Bazlı Önlemlerin (BBÖ) Planlanması

SEKÖ, bulaşıcı bir ajanın çapraz bulaşmasını önlemek için tek başına yetersiz olduğunda «Bulaş Bazlı Önlemler» (BBÖ) uygulanır.

Bu önlemler genel olarak hijyen ve sanitasyondan kaynaklı salgın hastalık şüphe edilmiş veya tanı konulmuş kişilerle temas sırasında ve sonrasında yapılacak işlemlerdir:

- ▶ Kişinin izole edilmesinin ve izole kalmasının sağlanması,
- ▶ Kişiye müdahale dahil, kontamine materyallerle iş ve işlem yapılırken uygun KKD kullanılması,
- ▶ Kontamine malzeme ve alanlar için uygun dezenfeksiyon işlemlerinin yapılması,
- ▶ El hijyeni sağlanması,
- ▶ Hastalık şüphesi ya da tanı almış kişinin bulunduğu ortamın havalandırılmasının ve uygun şekilde temizlenmesinin sağlanması.

Salgın Hastalık Belirtileri Gösteren / Doğrulanan Kişilere Yapılacak işlemler

Kuruluş;

- ▶ Öğrencilerden,
- ▶ Çalışanlardan,
- ▶ Ziyaretçilerden veya
- ▶ Üçüncü kişilerden birinin salgın hastalık belirtileri gösterdiği durumlarda;

Hijyen, Enfeksiyon Önleme ve Kontrol için Eylem Planına uygun hareket etmelidir. Belirti gösteren kişinin diğer kişiler ile temasını en aza indirmek üzere derhal eylem planına uygun işlemler yapılmalıdır.

Yükleniciler, Dış Servis/Hizmet Sunucuları, Ürün ve Hizmet Tedarikçileri

- ▶ Yükleniciler, dış servis/hizmet sunucuları, ürün ve hizmet tedarikçileri güvenli çalışma sistemlerini takip etmelidir.
- ▶ Salgın hastalığın yayılmasını önlemeye yönelik, kuruluşun uygulamalarına ve ulusal otorite kurallarına uymakla yükümlüdür.
- ▶ Kuruluş, uyulması gereken kurallara dair tedarikçilerini bilgilendirmeli ve uygulanmasını sağlamalıdır.

UYGULAMAYA YÖNELİK TEDBİRLER

El Hijyeni

- ▶ El hijyeni, standart enfeksiyon kontrol önlemlerinin (SEKÖ) en kritik unsuru olup, kişisel enfeksiyon bulaşmasını önlemek için gereklidir. Tüm personel, öğrenci, veli, ziyaretçilere girişte ve mümkün olan uygun noktalarda el yıkama imkanı sağlanmalıdır. Bunun mümkün olmadığı noktalarda ve alanlarda eller, %70 alkol bazlı antiseptik madde ile temizlenmelidir.
- ▶ Tüm personel ve öğrenciler için antiseptik dispenserleri çalışma alanı içinde en yakın noktaya konumlandırılmalı, bunun mümkün olmadığı durumlarda cep antiseptikleri kullanılmalıdır. Antiseptik madde kullanım tekniği, elleri arındırmak ve virüsü inaktive etmek için iyi bir şekilde ve yeterli bir süre (20 ile 30 saniye arasında) uygulanmalıdır.

Solunum Hijyeni ve Öksürük/Hapşırık Adabı

‘Yakala, Çöpe At, Öldür. (Bertaraf et)

Salgın hastalıkların bulaşmasını en aza indirmek için potansiyel önlemlere yönelik öğrenci, personel, ziyaretçiler ve ilgili kişiler, solunum hijyeni ve öksürük adabı konusunda teşvik edilmelidir. Bu teşvik görünür yerlere (giriş, asansörler, koridor gibi sık kullanılan alanlara) görsel/yazılı afiş ve poster olarak konulması şeklinde olabilir.

- ▶ Hapşırma, öksürme ve burun akıntısı silmek için mümkünse tek kullanımlık mendil kullanılmalı ve kullanılan mendil en yakın atık kumbarasına atılmalıdır.
- ▶ Kişiler için tercihen pedallı, sensörlü v.b. elle temas edilmeden açılıp kapanabilir atık kumbaraları temin edilmelidir.
- ▶ Mendil kullanılmadan hapşırma, öksürme ya da kontamine eşyalarla temas sağlandığında eller mutlaka el yıkama kurallarına göre yıkanmalıdır.

EĞİTİM

- ▶ **Kuruluş;** idareci, öğretmen, öğrenci ve diğer tüm personele salgın hastalıkların bulaşmasına yönelik eğitimleri sağlamalı ve katılım kayıtlarını muhafaza etmelidir.
- ▶ **Kuruluş:** Tüm personel ve öğrencilerin korunması için yaptıkları faaliyetlere, yaş ve eğitim düzeylerine uygun olarak gerçekleştirilecek eğitimlerin konu, içerik ve yöntemleri belirlenmeli ve gerçekleştirilmelidir.
- ▶ Gerçekleştirilen eğitimler sonrasında öğrenci ve personel davranışları izlenmeli, gerektiğinde eğitimler tekrarlanmalı, konu ve içerikleri güncellenmelidir.
- ▶ Özellikle yemekhane/temizlik personeline yönelik görevlerini yerine getirmeden önce eğitimler verilmelidir
- ▶ Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitime erişimlerini kolaylaştırmak, kapsayıcı bir eğitim yaklaşımı için özel eğitim politikaları belirlenmelidir.

Öğrenci ve Personele Verilecek Eğitimin Asgari Konuları

- ▶ Standart Enfeksiyon Kontrol Önlemleri (SEKÖ)
- ▶ Bulaş Bazlı Önlemler (BBÖ)
- ▶ Salgın hastalıkların yayılımı hakkında
- ▶ Kişisel Hijyen
- ▶ El Hijyeni
- ▶ KKD'nin kullanılması;
 1. Ne zaman kullanılacağı,
 2. Nasıl Kullanılacağı
 3. Neden gerekli olduğu,
 4. Nasıl takılacağı ve çıkarılacağı,
 5. Nasıl imha edileceğini içermelidir.

Temizlik Personelinin Eğitimi Ayrıca:

- ▶ Temizlik yapılmadan önce, yapılırken ve yapıldıktan sonra dikkat edilmesi gereken hususlar,
- ▶ Kuruluşta kullanılan temizlik kimyasallarının tehlikelerini, atıkların toplanması ve imhasını içermelidir.

Sosyal ve Ortak Kullanım Alanları

- ▶ Tüm sosyal ve ortak kullanım alanları temiz ve düzenli tutulmalıdır. Alanlar sık aralıklarla uygun şekilde temizlenmeli ve gerektiğinde dezenfekte edilmelidir.
- ▶ **Kuruluş, Hijyen, Enfeksiyon Önleme ve Kontrol için Eylem Planına uygun olarak,** öğrenciler, personel ve diğer kişiler tarafından kullanılan umumi tuvaletler ve diğer ilgili alanlar dahil olmak üzere farklı alanlarda antiseptik madde dispenserleri bulundurulmalıdır.
- ▶ Sabun, dezenfektan/el antiseptiği sağlayan dispanserlerin, tek kullanımlık kağıt mendil aparatlarının ve diğer benzer ekipmanların eksiksiz ve düzgün çalışmasını sağlamak için rutin kontroller yapılmalıdır. Arızalı ekipmanlar ivedilikle onarılmalı veya değiştirilmelidir.
- ▶ Merkezi havalandırma sistemlerinde içeriden alınan havanın tekrar dolaşıma verilmemesi, **%100 dış havanın emilerek şartlandırılması yöntemi** tercih edilmelidir.

Giriş, Güvenlik, Danışma

- ▶ Ziyaretçi kartları temizlik/dezenfeksiyon plan/programları doğrultusunda dezenfekte edilmelidir.
- ▶ Vardiya değişimlerinde güvenlik personeli tarafından ortak kullanılan telsiz /telefon gibi malzemelerin, teslim öncesi uygun şekilde dezenfekte edilmesi sağlanmalıdır.
- ▶ Güvenlik/danışma personeli için gerekli KKD'ler sağlanmalı ve alkol bazlı el antiseptiği bulundurulmalıdır.
- ▶ Ziyaretçiler, kuruluşça hazırlanmış olan tedbirler/uygulanan kurallar konusunda bilgilendirilmeli ve bu kurallara uyacağına dair ziyaretçiden taahhüt alınmalıdır.
- ▶ Kuruluşa her türlü kontrolsüz giriş engellenmelidir.

Derslikler ve Etüt Salonları

- ▶ Temizlik/dezenfeksiyon plan/programlarına uygun olarak temizlenmesi ve dezenfekte edilmesi sağlanmalıdır.
- ▶ Havalandırma sistemleri dışarıdan taze hava alacak şekilde ayarlanmalıdır.
- ▶ Havalandırma sistemi filtrelerinin periyodik kontrolü yapılmalı, temiz hava debisi artırılmalıdır.
- ▶ Ortak kullanılan ekipman ve dolaplar düzenli olarak dezenfekte edilmelidir.
- ▶ Dersliklerdeki panolara, ekranlara ve ortak alanlara, hijyen ve sanitasyon bilincini ve farkındalığını artırmaya yönelik afişler, posterler asılmalıdır.
- ▶ Elle temas etmeden açılabilir-kapanabilir pedallı, sensörlü, vb. atık kumbaraları bulundurulmalıdır.

Tuvalet ve Lavabolar

- ▶ Kapılar ve kapı kolları dahil tüm yüzeyler uygun deterjan/dezenfektan ile sık aralıklarla temizlenmelidir.
- ▶ Banyo, klozet ve tuvaletler her gün en az bir kez 1/10 oranında sulandırılmış sodyum hipoklorit ile dezenfekte edilmelidir.
- ▶ Mümkünse her tuvalet/lavabo girişinde (ideal olarak hem iç, hem de dış kısma), el antisepti cihazları bulunmalıdır.
- ▶ Öğrencilere ve personele her seferinde en az 20 saniye boyunca sabun ve suyla ellerini yıkamalarını hatırlatmak için afiş/poster/uyarı levhası konulmalıdır.
- ▶ Varsa el kurutucu cihazlarının kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınması sağlanmalıdır
- ▶ Tuvaletlerin havalandırma sisteminin temiz hava sirkülasyonu yeterli ve uygun olmalıdır.

Not: Kuruluşun tüm bölümleri için neler yapılacağına dair ayrıntılar kılavuzda mevcuttur.

Temizlik

- ▶ Kuruluşta salgın hastalık vakaları tespit edilmemiş olsa bile hijyen ve sanitasyon mutlak surette sağlanmalıdır.
- ▶ Genel önleyici tedbirler açısından salgın hastalık vakalarının olması durumunda ortak alanlarda (tuvaletler, salonlar, koridorlar, asansörler, açık alanlar vb.) temizlik ve dezenfeksiyon önlemlerinin uygulanmasına özel dikkat gösterilmelidir.
- ▶ Merdiven tırabzanları, kapı kulpları, asansör düğmeleri, korkuluklar, anahtarlar, kapı kolları vb. gibi sık sık dokunulan yüzeyler daha sık ve daha özenli temizlenmelidir. Temizlik personeline bu konuda talimat verilmelidir.
- ▶ Kuruluşta temizlik ve sanitasyon teçhizatları da dahil bütün alanların hijyenik koşullarda bulundurulduğunu teminat altına almak için temizleme ve sanitasyon programları oluşturulmalıdır. Programlar, sürekli uygunluk ve etkinlik için izlenmelidir

► **Not 1**

Temizlik ve sanitasyona yönelik kullanılan biyosidal ve diğer ilgili ürünleri kullananların, bunları doğru bir şekilde kullanması ve bunların insanları, hayvanları ya da çevreyi tehdit etmesi muhtemel durumlara karşı her türlü tedbiri alması zorunludur.

► **Not 2**

Temizlik ve sanitasyona yönelik kullanılan biyosidal ve diğer ilgili ürünlerin güvenlik bilgi formunda (MSDS) yer alan talimatlara, kuruluş koşullarında öğrenci ve personelin korunmasına yönelik bilgilere, kullanıcılar bakımından etiketler ve diğer tüm ilgili ürün bilgilerine ve biyosidal ürünlerin kullanımı ile ilgili yürürlükteki tüm hükümlere uyularak doğru kullanımı sağlanmalıdır.

İş Sağlığı ve Güvenliği Donanımları

- ▶ Kuruluştta Hijyen, Enfeksiyon Önleme ve Kontrol için Eylem Plan (lar)ı çerçevesinde gereken iş sağlığı ve güvenliği donanımları bulundurulmalı ve çalışanların kullanımına sunulmalıdır.
- ▶ Tüm personelin kullanılacak KKD'nin doğru kullanımı konusunda eğitilmesi ve farkındalığın artırılması sağlanmalıdır.

MASKELER

Solunum yolu ile bulaşan salgın hastalıklar için;

- ▶ İlgili standartlara/kriterlere uygun (TS EN 14683, TS EN 149 veya TSE K 599) olmalıdır.
- ▶ Kullanım için gerekli olana kadar temiz/kuru bir alanda kirlenmesi önlenmiş şekilde (son kullanma tarihlerine uygun) muhafaza edilmelidir.
- ▶ Ulusal/uluslararası sağlık otoritelerinin tavsiyelerine uygun maske kullanılmalıdır.
- ▶ Burnu ve ağzı iyi bir şekilde kapatmalıdır.
- ▶ Kullanım sırasında veya kullanımdan sonra kullanıcının boynuna sarkmamalıdır.
- ▶ Bir kez takıldıktan sonra ön yüzüne dokunulmamalıdır.
- ▶ Solunum zorlaşırsa, maske hasar görür veya bozulursa maske bertaraf edilmeli ve değiştirilmelidir.
- ▶ Islanan, nemlenen, kirlenen maske yenisi ile değiştirilmelidir.
- ▶ Maske takılırken ve çıkarıldıktan sonra el hijyeni yapılmalıdır.

Personel/Öğrenci Giysi ve Formaları

- ▶ **Kuruluş**, uygun ve gerekli olduğu durumlarda personelin ve öğrencilerin, kuruluşa varışta formalarını/giysilerini değiştirebileceği soyunma odaları /alanları sağlamalıdır.
- ▶ Giysi ve formalar personele özgü olmalıdır.
- ▶ Özellik gerektiren işler ve alanlar için (yemekhane gibi) işe uygun kıyafetler giyilmelidir.
- ▶ İşe uygun kıyafetler mümkün mertebe ilgili alan dışında giyilmemeli ve ilgili alanın dışına çıkartılmamalıdır.

Tek Kullanımlık Eldiven (işe uygun eldiven)

- ▶ Eldivenlerin, özel alanlar ve işlemler dışında kullanılması önerilmez.
- ▶ Hasta veya salgın hastalık ŝüphelisi kiŝilerin taŝınması veya temas edilmesi durumunda kullanılmalıdır.
- ▶ Eldiven, işlem sonrasında veya görev tamamlandıktan sonra uygun şekilde çıkartılmalı ve hemen el hijyeni sağlanmalıdır.

Göz Koruyucu/Yüz Koruyucu Siperlik

İletişim sağlamaya yönelik personelin, solunum yolu ile bulaşıcı hastalık söz konusu olduğu durumlarda (danışma, güvenlik vb.) uygun maske ile birlikte yüz koruyucu siperlik kullanması önerilir.